

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет філології та журналістики
Кафедра української літератури

**МІФИ І ПРАВДА
ПРО ЗАРОДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ**

СИЛАБУС
вибіркової навчальної дисципліни
підготовки бакалавра
денної форми навчання

Силабус вибіркової навчальної дисципліни «Міфи і правда про зародження української літератури» підготовки бакалавра денної форми навчання. 22 листопада 2021 р. 12 с.

Розробник:

Семенюк Л. С., кандидат філологічних наук, доцент кафедри української літератури

Силабус навчальної дисципліни затверджено на засіданні кафедри української літератури.

Протокол № 1 від 27 серпня 2021 року.

Завідувач кафедри

доц. Яручик В. П.

I. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Денна форма навчання	Бакалавр	Вибіркова
Кількість годин / кредитів 90/3		Рік підготовки – 2-ий
		Семестр – 3-ій
		Лекції – 24 год.
		Практичні – 22 год.
		Самостійна робота – 36 год.
		Консультації – 8 год.
		Форма контролю: залік
Мова навчання	українська	

II. Інформація про викладача

ППІ Семенюк Лариса Степанівна

Науковий ступінь кандидат філологічних наук

Вчене звання доцент

Посада доцент кафедри української літератури

Контактна інформація **066-74-32-952**; e-mail: semeniuk.larysa@vnu.edu.ua

Розклад занять: <http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi>.

III. Опис дисципліни

Силабус вибіркової навчальної дисципліни «Міфи і правда про зародження української літератури» складено відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавра галузі знань 01«Освіта / Педагогіка» спеціальності 014«Середня освіта (українська мова і література)».

Курс «Міфи і правда про зародження української літератури» має винятково важливе значення для формування фахового світогляду майбутніх учителів-словесників. Вивчаючи дискусійні питання про зародження української літератури, студенти з'ясовують історичні, культурні, лінгвістичні та естетичні обставини виникнення українського письменства на

його ранньому етапі; усвідомлюють неспроможність чужорідних міфів довести загальний («общерусский») характер літературної творчості за часів Київської Русі.

Метою навчальної дисципліни є розпізнавання генетичного коду української літератури на етапі становлення, її самобутності та органічності в національній історії та культурі, постколоніальний дискурс в осмисленні давніх пам'яток.

Вивчення навчальної дисципліни спрямоване на виконання таких завдань: з'ясування етапів творення міфів стосовно історії та культури Київської Русі; висвітлення історії деконструкції цих міфів у ході українсько-російських дискусій XIX ст.; огляд літописної та наукових версій про походження Русі; висвітлення основних чинників формування киеворуської літератури; огляд словесних джерел зародження української літератури; осягнення проблеми ідентифікації та літературної самобутності періоду Київської Русі.

Студенти повинні знати:

- основні міфи стосовно історії та культури Київської Русі;
- історію деконструкції цих міфів у ході українсько-російських дискусій XIX ст.;
- літописну та основні наукові версії про походження Русі;
- зовнішні причини та внутрішні стимули зародження і розвитку давньої української літератури.

Студенти повинні вміти:

- давати історико-літературний коментар до явищ і фактів давньої літератури;
- розрізняти імперський та національний підхід до розуміння початкового етапу розвитку літератури;
- доводити національну приналежність киеворуських пам'яток, розуміти їхню самобутність та органічність в національній історії та культурі.

Компетентності.

Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності, досягнення суспільства на основі розуміння історії, закономірностей розвитку предметної галузі; цінувати багатоманітність у суспільстві.

Здатність до абстрактного мислення, аналізу й синтезу, вироблення власної дослідницької стратегії, її реалізації в професійній діяльності.

Здатність розуміти шлях розвитку вітчизняної та світової літератури й літературознавства; аналізувати явища української та світової літератури від давнини до сучасності, їх літературний та нелітературний (історичний, філософський, соціальний, ідеологічний, культурний) контекст, виховний потенціал; розуміти періодизацію, основні тенденції розвитку літератури, її

зв'язок з іншими видами мистецтва, кіно, медіа; використовувати ці знання в професійній діяльності.

Здатність використовувати теоретичні підходи, дослідницькі парадигми та концепції в галузі лінгвістики, літературознавства та культурології в типових професійних ситуаціях; здійснювати лінгвістичні та літературознавчі дослідження; бути активним і компетентним учасником усної та писемної наукової комунікації в професійній сфері; керувати дослідницькою діяльністю учнів.

Здатність усвідомлювати культурне різноманіття, відповідальність за збереження культурної та мовної спадщини.

На вивчення навчальної дисципліни відведено 90 годин/3кредити ECTS

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	Усього	у тому числі			
		Лек.	Прак.	Конс.	Сам.
Змістовий модуль 1. Міфи і міфотворці. Деконструкція міфів					
Тема 1. Міфи і міфотворці історії Київської Русі	3	2		1	
Тема 2. Міфи і міфотворці історії давньої російської літератури	3	2		1	
Тема 3. Філологічні та історичні дискусії XIX ст.	8	2	2		4
Тема 4. Наукові дискусії останньої чверті XIX ст.	8	2	2		4
Тема 5. Літературні дискусії XX ст.	8	2	2		4
Тема 6. Етніміми «Русь» – «Україна» та їх місце в українсько-російській дискусії	9	2	2	1	4
Тема 7. «Откуда есть пошла Русская земля»: літописні версії та наукові гіпотези	9	2	2	1	4
Разом за змістовим модулем 1	48	14	10	4	20
Змістовий модуль 2. Джерела зародження української літератури					
Тема 8. Становлення руської державності як чинник формування літератури	3	2		1	

Тема 9. Християнізація Русі як важливий фактор поширення літератури	9	2	2	1	4
Тема 10. Запровадження письма на Русі	8	2	2		4
Тема 11. Словесні джерела зародження української літератури	10	2	4	1	4
Тема 12. Мова давніх творів	11	2	4	1	4
Разом за змістовим модулем 2	42	10	12	4	16
Усього годин	90	24	22	8	36

Теми практичних занять

№ з/п	Тема, питання для обговорення	К-сть год.	Форма контролю/ бали
1	М. Костомаров та В. Антонович про самобутність і окремішність українців М. Костомаров про національні типи українців і росіян у праці «Две русские народности». Характеристика, українців, росіян і поляків у статті В. Антоновича «Три національні типи народні».	2	ЗВ, ДС, ДБ, Т /2
2	І. Нечуй-Левицький, «Сьогочасне літературне прямування»: позиція українця Дискусія І. Нечуя-Левицького з М. Драгомановим. Основні позиції праці Нечуя-Левицького «Сьогочасне літературне прямування» (1878 р.). Відгук молодого І. Франка на статтю І. Нечуя-Левицького.	2	ЗВ, ДС, ДБ, Т /2
3	Участь М. Хвильового в українсько-російській дискусії 20-х рр. ХХ ст. М. Хвильовий про самодостатність національної літератури («Думки проти течії», 1925) Памфлет «Україна чи Малоросія» (1926 р.).	2	ЗВ, ДС, ДБ, Т /2
4	Наукові гіпотези походження Русі Гіпотеза М. Максимовича.	2	ЗВ, ДС, ДБ, Т /2

	Гіпотеза М. Грушевського. Схема Б. Рибаківа. Походження Русі за М. Брайчевським. Сучасні версії. Теорія Омеляна Прицака.		
5	Ідентифікація літератури доби Київської Русі Проблема атрибуції літературного періоду. Кореляція понять «усна словесність» і «література» у тлумаченні давнього письменства.	2	ЗВ, ДС, ДБ, Т /2
6	Християнізація Русі як фактор поширення літератури Етапи християнізації Русі. Вплив християнства на культуру Русі. Християнізація і поширення книжності на Русі.	2	ЗВ, ДС, ДБ, Т /2
7	Поширення письма на Русі Східнослов'янська писемність до 988 р. Проблеми давньослов'янської ієрогліфіки. Зародки фонетичного письма. Місія Кирила і Мефодія. Початки руської книжності.	2	ЗВ, ДС, ДБ, Т /2
8	Становлення жанрової системи давньої літератури Поняття жанру. Основні чинники жанротворення періоду Київської Русі. Поділ жанрів за способом висловлювання. Збірники та їх місце в літературі Київської русі. Співіснування фольклорних і літературних жанрів.	2	ЗВ, ДС, ДБ, Т /2
9	Руський автор: специфіка самовираження Символічний образ середньовічного автора. Форми авторського самовираження. Типи середньовічного автора: літописець, агіограф, паломник, проповідник. Вияв авторського начала в «Молінні» Данила Заточника. Автор «Слова про Ігорів похід» та автор-князь	2	ЗВ, ДС, ДБ, Т /2

	(Володимир Мономах).		
10	Мова давніх творів Церковнослов'янська мова як мова церковних текстів. Розвиток і функціонування розмовної мови (діалектів). Формування літературної (писемної) мови.	2	ЗВ, ДС, ДБ, Т /2
11	Парадокси києворуського літературного життя Синтез різноманітного: офіційна та неофіційна література. Руські билини як синтез «свого» і «чужого». Ліричні і драматичні елементи в літературі Київської Русі. Унікальність києворуських пам'яток («Слово про Ігорів похід», «Моління Данила Заточника». Проблема свободи творчості в києворуських пам'ятках.	2	ЗВ, ДС, ДБ, Т /2

*Форма контролю: ЗВ – зв'язні розповіді, ДС – дискусія, ДБ – дебати, Т – тести, ТР – тренінг, ІНДЗ/ІРС – індивідуальне завдання/індивідуальна робота студента, РМГ – робота в малих групах, МКР/КР – модульна контрольна робота/ контрольна робота, Р – реферат, а також аналітична записка, аналітичне есе, аналіз твору тощо.

Самостійна робота

Самостійна робота студентів включає опрацювання теоретичних основ лекційного матеріалу, вивчення окремих питань, що не були розглянуті в курсі лекцій, підготовку до практичних занять, яка передбачає, зокрема, ознайомлення з художніми текстами, опрацювання критичних джерел тощо.

Ефективність самостійної роботи студента викладач виявляє на практичних заняттях, під час тематичного тестування і відбиває в загальній оцінці за тему.

Теми, які повністю винесено на самостійне опрацювання, включено до змістового модуля.

Зміст самостійної роботи студентів

№ з/п	Теми, зміст роботи	К-сть год.
1	М. Костомаров та В. Антонович про самобутність і	4

	<p>окремішність українців На основі статті М. Костомарова «Две русские народности» укласти таблицю характеристик національних типів українців і росіян. Зробити порівняння. Опрацювати статтю В. Антоновича «Три національні типи народні»; укласти таблицю характеристик українців, росіян і поляків. Зробити порівняння.</p>	
2	<p>І. Нечуй-Левицький, «Сьогочасне літературне прямування»: позиція українця Опрацювати статтю І. Нечуя-Левицького «Сьогочасне літературне прямування». Виписати аргументи, що стали об'єктом дискусії з Драгомановим. З'ясувати аргументи, які наводить І. Франко. Укласти порівняльну таблицю аргументів трьох науковців.</p>	4
3	<p>Участь М. Хвильового в українсько-російській дискусії 20-х рр. ХХ ст. Опрацювати статтю М. Хвильового «Думки проти течії», 1925, та памфлет «Україна чи Малоросія» (1926 р.). Виписати аргументи та основні тези письменника.</p>	4
4	<p>Наукові гіпотези походження Русі Опрацювати матеріал із праці П. Білоуса «Зародження української літератури», де викладено основні наукові гіпотези походження Русі. Скласти таблицю або схему, яка демонструє різновекторність підходів до цієї проблеми.</p>	4
5	<p>Ідентифікація літератури доби Київської Русі За працею П. Білоуса «Зародження української літератури» з'ясувати, які номінації літератури періоду Київської Русі вживали науковці ХІХ ст. Яка атрибуція прийнята в сучасній науці? Продемонструвати у вигляді таблиці чи схеми. Скласти таблицю для кореляції понять «усна словесність» і «література», прийнятої у сучасній науці.</p>	2
6	<p>Християнізація Русі як фактор поширення літератури Підготувати презентацію «Етапи і наслідки християнізації Русі».</p>	4
7	<p>Поширення письма на Русі Підготувати презентацію на тему «Від малюнка до літери».</p>	4
8	<p>Становлення жанрової системи давньої літератури Скласти таблицю «Поділ давніх жанрів за способом висловлювання».</p>	2

9	Руський автор: специфіка самовираження Виписати характеристики основних типів середньовічного автора: літописець, агіограф, паломник, проповідник.	2
10	Мова давніх творів Підготувати презентацію «Мова давніх книг».	4
11	Парадокси києворуського літературного життя Підготувати есе на тему «Осягнення літературної самобутності періоду Київської Русі: особистий досвід».	2
	Разом	36

IV. Політика оцінювання

Політика викладача щодо студента

Студент повинен відвідувати всі практичні заняття і брати активну участь в навчальній діяльності, а також виконувати завдання самостійної роботи. Пропущені з поважних причин заняття треба відпрацювати в дні консультацій протягом двох тижнів після виходу студента на навчання після вимушеної перерви. На заняття студент повинен приходити вчасно.

Політика щодо академічної доброчесності

Студент самостійно виконує завдання для практичних занять та самостійної роботи, так само завдання підсумкового контролю; надає правдиву інформацію про результати своєї навчальної діяльності; вказує джерела чужих думок у випадку їхнього використання.

Політика щодо дедлайнів та перескладання

Терміни підсумкового контролю, ліквідації академічної заборгованості визначає розклад заліково-екзаменаційної сесії.

V. Підсумковий контроль

Форма підсумкового контролю успішності студента – залік, що має форму бесіди з викладачем за заліковими питаннями. На заліку можна отримати максимум 60 балів. Студенти, які упродовж семестру набрали 60 і більше балів, залік не складають.

Програма підготовки до підсумкового контролю

1. Міфи і міфотворці історії Київської Русі.
2. Міфи і міфотворці історії давньої російської літератури.
3. Філологічні та історичні дискусії XIX ст.
4. М. Костомаров та В. Антонович про самобутність і окремішність українців.
5. Наукові дискусії останньої чверті XIX ст.

6. І. Нечуй-Левицький «Сьогочасне літературне прямування»: позиція українця.
7. Літературні дискусії ХХ ст.
8. Участь М. Хвильового в українсько-російській дискусії 20-х рр. ХХ ст.
9. Етноніми «Русь» – «Україна» та їх місце в українсько-російській дискусії.
- 10.«Откуда есть пошла Русская земля»: літописні версії та наукові гіпотези.
- 11.Ідентифікація літератури доби Київської Русі
- 12.Становлення руської державності як чинник формування літератури.
- 13.Християнізація Русі як важливий фактор поширення літератури.
- 14.Запровадження письма на Русі.
- 15.Становлення жанрової системи давньої літератури
- 16.Словесні джерела зародження української літератури.
- 17.Руський автор: специфіка самовираження.
- 18.Мова давніх творів.
- 19.Парадокси киеворуського літературного життя.

VI. Шкала оцінювання

Таблиця 3

Поточний контроль (маx = 40 балів)						Підсумковий контроль (маx = 60 балів)		Заг. к-ть балів
Модуль 1						Модуль 2		
Пр. зан. 1-5 (маx 20 б.)			Пр. зан. 6-11 (маx 20 б.)			МКР 1	МКР 2	100
T 1	T2	T3	T6	T7	T 8			
4	4	4	4	3	3			
T 4	T5		T9	T10	T11			
4	4		4	3	3			

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка
90 – 100	Відмінно
82 – 89	Дуже добре
75 - 81	Добре
67 -74	Задовільно
60 - 66	Достатньо
1 – 59	Незадовільно

VII. Рекомендована література

Антонович В. Три національні типи народні. *Антонович В. Моя сповідь. Вибрані історичні і публіцистичні твори*. Київ: Либідь, 1995. С. 90–143.

Білоус П. Зародження української літератури. Житомир: Житомир, 2001. 95 с.

Білоус П. Давньоукраїнська література і фольклор: проблема художнього коду. Житомир, 2006.

Білоус П. Літературна медієвістика. Вибрані студії: У 3-х томах. Т. 1: Зародження української літератури. Житомир, 2011. 376 с.

Білоус П. Українська середньовічна література: монографія. Житомир: Вид. Євенок О. О., 2015. 584 с.

Брайчевський М. Походження слов'янської писемності. 2-ге вид. Київ, 2002. 154 с.

Брайчевський М. Вибране: У 2-х т. Київ: Вид-во ім. Олени Теліги, 2009. Т. 2.

Костомаров Н. И. Две русские народности. Київ-Харків: Майдан, 1991.

Кралюк П. Прийняття і сприйняття християнства в Русі-Україні: монографія. Острог, 2013. 136 с.

Сила м'якого знака, або Повернення Руської правди / За заг. Ред.. Л. Івшиної. Вид. перше. Київ: ПрАТ «Українська прес-група, 2011. 800 с.

Сліпушко О. Софія київська. Українська література Середньовіччя: доба Київської Русі (X–XIII ст.). Київ: Аконт, 2002. 400 с.

Сліпушко О. Образ автора у літературі Києворуської держави (X–перша половина XIII ст.). Київ: КДУ, 2009.